НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Рік заснування – 2015

СОЦІАЛЬНА ФАРМАЦІЯ В ОХОРОНІ ЗДОРОВ'Я

SOCIAL PHARMACY IN HEALTH CARE

2026 — Том 12, № 2

Харків
НФаУ

УДК 615.477:339.138(477) https://doi.org/10.24959/sphhcj.26.384

В. М. Назаркіна[1], Т. М. Коба[2]

[1] Національний фармацевтичний університет Міністерства охорони здоров'я України, м. Харків
[2] Аналітичний центр «StateWatch», м. Київ, Україна
E-mail: tkobakmda@gmail.com

ПУБЛІЧНІ ЗАКУПІВЛІ КРОВОСПИННИХ ТУРНІКЕТІВ: КЛЮЧОВІ ПРОБЛЕМИ ТА РИЗИКИ

В умовах повномасштабної збройної агресії проти України кровоспинні турнікети стали одним із ключових медичних виробів для надання домедичної допомоги в бойових умовах. Ефективність їхнього використання значною мірою залежить від якості продукції та прозорості механізмів публічних закупівель.

Мета – комплексний аналіз структури, обсягів, процедур та цінових характеристик публічних закупівель кровоспинних турнікетів в Україні у 2022–2025 рр., а також виявлення системних проблем і ризиків, що впливають на ефективність та прозорість цих закупівель.

Матеріали та методи. Дослідження ґрунтується на аналізі даних електронної системи публічних закупівель «Prozorro» за 2022–2025 рр. Використано методи структурного, порівняльного та статистичного аналізів для оцінки номенклатури закупівель, обсягів у натуральному та вартісному вимірах, динаміки цін, типів процедур, складу постачальників і категорій замовників, а також контент-аналіз додаткових угод до договорів.

Результати та їхнє обговорення. Установлено, що за досліджуваний період укладено 179 контрактів на постачання близько 45 тис. турнікетів на загальну суму 25,96 млн грн. Ринок характеризується домінуванням вітчизняних виробників та високою концентрацією контрактів у межах обмеженого кола постачальників. Проведене дослідження виявило низку проблем і потенційних ризиків на різних етапах закупівельного процесу – від некоректного формулювання предмета закупівлі та визначення технічних вимог до процедурних порушень і відсутності або неналежного оформлення документів, оприлюднення яких передбачене законодавством. У структурі процедур переважають спрощені та неконкурентні механізми закупівель. Зафіксовано значні коливання цін на ідентичні моделі виробів, що свідчить про неоднорідність підходів до формування очікуваної вартості закупівлі та формування технічних специфікацій. Також виявлено поширену практику внесення змін до договорів із формальною підставою «поліпшення якості предмета закупівлі», що потенційно може створювати ризики обходу конкурентних процедур.

Висновки. Підвищення ефективності закупівель кровоспинних турнікетів потребує стандартизації технічних вимог, їхньої гармонізації з міжнародними нормами, розширення застосування конкурентних процедур, посилення професійної спроможності замовників та удосконалення інструментів моніторингу виконання договорів, зокрема впровадження електронних контрактів як інструменту мінімізації корупційних ризиків.

Ключові слова: публічні закупівлі; турнікети; тактична медицина; Prozorro; медичні вироби; стандартизація.

© Колектив авторів, 2026. Ця робота ліцензується відповідно до CC BY license.
© The Authors, 2026. This is an open access article under the CC BY license (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0)

V. M. Nazarkina[1], T. M. Кова[2]
[1] *National University of Pharmacy of the Ministry of Health of Ukraine, Kharkiv*
[2] *"StateWatch" Analytical Center, Kyiv, Ukraine*
E-mail: tkobakmda@gmail.com

PUBLIC PROCUREMENT OF HEMOSTATIC TOURNIQUETS: KEY ISSUES AND RISKS

In the context of full-scale armed aggression against Ukraine, hemostatic tourniquets have become one of the key medical devices for providing pre-medical care in combat conditions. Their effectiveness largely depends on the product quality and transparency of public procurement mechanisms.

Aim. To conduct a comprehensive analysis of the structure, volumes, procedures, and price characteristics of public procurement of tourniquets in Ukraine in 2022–2025, as well as to identify systemic problems and risks that affect the efficiency and transparency of these purchases.

Materials and methods. The study is based on the analysis of data from the "Prozorro" electronic public procurement system for 2022–2025. The methods of the structural, comparative, and statistical analysis were used to assess the nomenclature of purchases, volumes in physical and value terms, the price dynamics, types of procedures, the composition of suppliers and categories of customers, as well as the content analysis of additional agreements to contracts.

Results and discussion. It has been found that during the study period, 179 contracts were concluded for the supply of approximately 45,000 tourniquets at a total cost of UAH 25.96 million. The market is characterized by the dominance of Ukrainian manufacturers and a high concentration of contracts within a limited group of suppliers. The study conducted has identified a number of problems and potential risks at various stages of the procurement process – from incorrect formulation of the subject of procurement and definition of technical requirements to procedural violations and the absence or improper execution of documents required to be disclosed by law. Simplified and non-competitive procurement mechanisms prevail in the structure of procedures. Significant price fluctuations for identical product models have been recorded, indicating heterogeneity in approaches to the formation of the expected purchase price and technical specifications. There is also a prevalent practice of amending contracts on the formal grounds of "improving the quality of the procurement item," which can potentially create risks of circumventing competitive procedures.

Conclusions. Improving the efficiency of procurement of hemostatic tourniquets requires standardization of technical requirements, harmonization with international standards, expansion of competitive procedures, strengthening the professional capacity of customers, and improving contract monitoring tools, including the introduction of electronic contracts as a tool for minimizing corruption risks.

Keywords: public procurement; tourniquets; tactical medicine; Prozorro; medical devices; standardization.

Вступ. Актуальність дослідження публічних закупівель кровоспинних турнікетів зумовлена поєднанням безпекових, медичних, економічних та управлінських чинників, що набули особливої ваги в умовах повномасштабної збройної агресії проти України. Травматична кровотеча залишається однією з провідних причин запобіжної смертності на догоспітальному етапі, а своєчасне та правильне застосування якісного турнікета є критичним фактором збереження життя військовослужбовців. Тому турнікети мають статус медичних виробів (МВ) критичного призначення, а їхня закупівля набуває стратегічної безпекової значущості [1, 2].

Закупівлі турнікетів характеризуються високою інтенсивністю, значними обсягами бюджетного фінансування та широким колом замовників – від військових частин і силових структур до закладів охорони здоров'я та органів місцевого самоврядування. Водночас відсутність затвердженого національного стандарту на турнікети тактичного призначення, варіативність технічних специфікацій у тендерній документації та домінування спрощених процедур створюють системні ризики обмеження конкуренції, постачання продукції неналежної якості та неефективного використання бюджетних коштів [3, 4].

Додаткові ризики пов'язані з практикою внесення змін до істотних умов договорів після завершення процедур закупівель, зокрема із застосуванням підстави «поліпшення якості предмета закупівлі». За відсутності чітких критеріїв оцінки якості МВ і механізмів її документального підтвердження така підстава може використовуватися формально, що підвищує корупційні ризики та підриває принципи прозорості й добросовісної конкуренції.

У науковому вимірі питання стандартизації, оцінки якості та управління ризиками у сфері закупівель МВ оборонного призначення залишаються недостатньо систематизованими. Брак комплексного міждисциплінарного підходу, який поєднує інструменти публічного

управління, технічного регулювання, клінічної оцінки ефективності та економічного аналізу, зумовлює необхідність формування науково обґрунтованої моделі закупівель турнікетів з урахуванням безпекових ризиків і принципів доказовості.

Отже, дослідження публічних закупівель турнікетів є актуальним у контексті забезпечення національної безпеки, збереження життя військовослужбовців та удосконалення нормативно-правового регулювання і процедур публічного управління у сфері закупівель МВ.

Метою дослідження є комплексний аналіз структури, обсягів і процедур публічних закупівель кровоспинних турнікетів в Україні у 2022–2025 рр., а також виявлення системних проблем і ризиків, що впливають на ефективність та прозорість таких закупівель.

Матеріали та методи дослідження. Дослідження має аналітичний, описово-статистичний та нормативно-порівняльний характер і ґрунтується на ретроспективному аналізі даних електронної системи закупівель (ЕСЗ) «Prozorro» за 2022–2025 рр.

Методологічну основу роботи становить комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, зокрема контент-аналіз, структурно-функціональний аналіз, статистичний і порівняльний аналізи, а також методи узагальнення та систематизації. Емпіричну базу дослідження сформували відкриті дані ЕСЗ «Prozorro», зокрема інформація про: оголошені процедури закупівель; види процедур (відкриті торги, спрощені закупівлі, переговорна процедура тощо); очікувану та фактичну вартість договорів; кількість учасників; зміни істотних умов договорів; технічні специфікації; суб'єкти господарювання (організаційно-правова форма, активність участі в закупівлях). Окремий напрям аналізу стосувався практики внесення змін до істотних умов договорів після їхнього укладення, зокрема із застосуванням підстави «поліпшення якості предмета закупівлі», передбаченої законодавством у сфері публічних закупівель.

До вибірки залучалися закупівлі, предметом яких були кровоспинні турнікети як окремі МВ (за досліджуваний період було детально проаналізовано 654 лоти). Закупівлі індивідуальних аптечок до аналізу не залучалися, за винятком випадків, коли в тендерній документації було чітко ідентифіковано конкретну модель турнікета. Обмеженням дослідження є використання лише відкритих даних ЕСЗ «Prozorro», що не охоплюють централізовані оборонні закупівлі з обмеженим доступом, постачання в межах міжнародної технічної та гуманітарної допомоги, а також комерційні закупівлі поза межами бюджетного фінансування.

Результати дослідження та їхнє обговорення. За результатами дослідження встановлено, що, попри формальну наявність широкого асортименту кровоспинних турнікетів на ринку України [5, 6], у публічних закупівлях 2022–2025 рр. фактично сформувався обмежений і відносно закритий перелік моделей, з переважанням виробів вітчизняного виробництва (табл. 1).

Загалом протягом досліджуваного періоду було укладено 179 контрактів на постачання близько 45 тис. одиниць турнікетів на суму 25,96 млн грн.

З-поміж іноземних моделей, рекомендованих до використання в бойових умовах Комітетом з тактичної допомоги пораненим у бойових діях (Committee on Tactical Combat Casualty Care – CoTCCC) [7, 8], системну присутність у публічних закупівлях мав лише турнікет «CAT» (Combat Application Tourniquet) виробництва США: за досліджуваний період було укладено 33 контракти на закупівлю 4 898 одиниць на загальну суму 5,5 млн грн. Інші міжнародно визнані моделі тактичних турнікетів (SOF-T, SAM XT та ін.), внесені до переліку рекомендованих засобів CoTCCC (CoTCCC Recommended Limb Tourniquets), обмежено присутні в укладених договорах. Така структура закупівель може бути зумовлена регуляторними, логістичними та фінансовими чинниками, а також особливостями формування технічних специфікацій на рівні замовників. Водночас вона обмежує конкурентне середовище та звужує доступ до МВ із підтвердженою клінічною ефективністю.

Структурний аналіз демонструє високу концентрацію закупівель у сегменті публічних закупівель кровоспинних турнікетів, що може свідчити про недостатній рівень конкуренції та обмежену диверсифікацію пропозиції на відповідному ринку МВ. Абсолютним лідером за кількістю та сумою закупівель став турнікет «DNIPRO» (Україна) - 27 498 одиниць (понад 60 % загального обсягу) на суму 14,13 млн грн за середньої ціни 578,97 грн [9].

Аналіз показав, що за обсягами продажів у натуральному показнику (за кількістю закуплених турнікетів) друге місце посідає «SICH» (Україна) (12 %), третє – «CAT» (США) (11 %). Решта кровоспинних турнікетів закуповувалися зі значно меншими обсягами (рис. 1).

Таблиця 1

АНАЛІЗ НОМЕНКЛАТУРИ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ ТУРНІКЕТІВ ЗА ДАНИМИ ЕЛЕКТРОННОЇ СИСТЕМИ «PROZORRO»

Назва / модель турнікету	К-ть контрактів	К-ть, шт.	Сума, тис. грн	Період
SICH (Україна)	58	5217	3 850,1	2023-2025
CAT (США)	33	4898	5 502,6	2022-2025
CTO 1,2 (Україна)	30	3431	1156,9	2022-2024
DNIPRO (Україна)	18	27498	14 130,0	2023-2025
Пітон 3 (Україна)	15	1938	542,7	2022-2025
Rtur Gen 1, 4, 7 (Україна)	8	1055	239,2	2022
Paramedic (Україна)	3	140	32,2	2024
Турнікет медичний (Китай)	3	196	80,2	2023-2024
Ремед (Україна)	2	100	38,0	2024
SWAT (США)	2	15	4,5	2025
SOF-T gen 5 (трен.) (США)	1	5	8,0	2022
VinSave Фібоначчі (Україна)	1	147	32,3	2022
Yellow&Blue (Україна)	1	50	18,4	2025
CAPITAL (Україна)	1	150	72,0	2024
Джгут (Україна)	1	60	50,0	2024
Турнікет (Китай)	1	100	198,0	2024
Разом	179	45000	25 955,1	

Провідні позиції за кількістю контрактів також займають вітчизняні турнікети «SICH» (27 %), «CTO-1/CTO-2» (19 %), «Rtur» (12 %), «DNIPRO» (11 %), що свідчить про домінування обмеженого кола торгових марок і низьку диверсифікацію пропозиції (табл. 1).

Одночасно слід наголосити, що під час проведення аналізу тендерної документації та укладених договорів виявлено широке використання узагальнених назв («турнікет медичний», «джгут» тощо) без чіткої технічної ідентифікації, це ускладнює порівняльний аналіз і створює передумови для маніпуляцій із якісними характеристиками МВ.

Аналіз цінових параметрів публічних закупівель кровоспинних турнікетів у 2022–2025 рр. за даними ЕСЗ Prozorro засвідчив значну варіативність цін залежно від моделі, року закупівлі та постачальника (табл. 2).

Слід зазначити, що значна частина оголошених закупівель не містила повної інформації щодо конкретної марки або моделі турнікета та/або ціни за одиницю МВ, що ускладнювало проведення детального порівняльного аналізу. У зв'язку з цим до подальшого дослідження було долучено лише ті позиції, для яких вдалося однозначно встановити модель турнікета та відповідні цінові параметри.

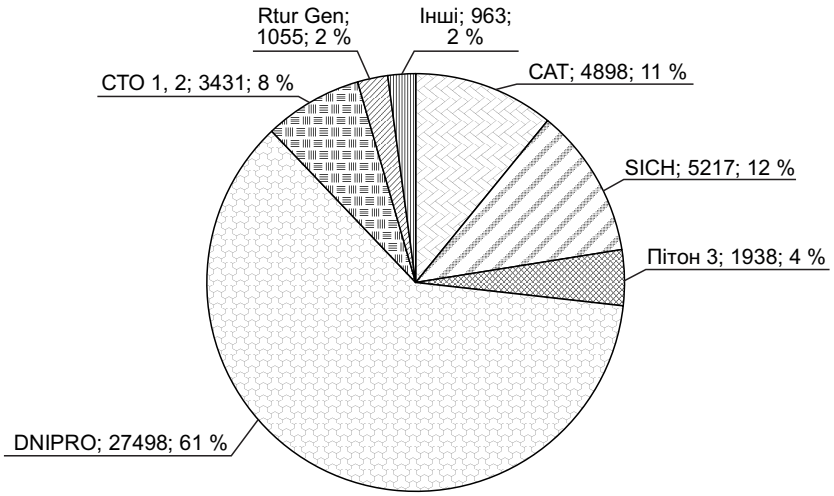

Рис. 1. Аналіз обсягів закупівель турнікетів у 2022–2025 рр. у натуральному показнику (кількість одиниць) через ЕСЗ «Prozorro» за марками/моделями

Таблиця 2

АНАЛІЗ ЦІН НА ТУРНІКЕТИ ЗА ДАНИМИ ЕЛЕКТРОННОЇ СИСТЕМИ ЗАКУПІВЕЛЬ ПРОЗОРРО ЗА 2022-2025 рр.

Назва / модель турнікета	Ціни на турнікети, грн											
	2022			2023			2024			2025		
	$Ц_{мін.}$	$Ц_{макс.}$	$Ц_{сер.}$	$Ц_{мін.}$	$Ц_{макс.}$	$Ц_{сер.}$	$Ц_{мін.}$	$Ц_{макс.}$	$Ц_{сер.}$	$Ц_{мін.}$	$Ц_{макс.}$	$Ц_{сер.}$
Турнікет	75,00	750,00	428,26	225,50	1539,00	755,76	221,37	900,00	547,2	270,70	1000,00	588,20
Paramedic	379,00	399,00	389,00	–	–	–	–	–	–	–	–	213,00
ПІТОН-3	257,00	286,76	272,00	188,00	450,00	319	286,73	420,00	331,15	286,76	–	–
VinSave Фібоначчі	–	–	220,00	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Yellow&Blue	–	–	368,00	–	–	–	–	–	–	–	–	–
CAT Gen 7	297,00	1880,00	1088,5	1385,00	2625,00	1777,25	349,00	2100,00	1444,38	1450,00	1599,00	1525,80
СТО-1	–	–	–	205,00	415,00	319,2	–	–	–	–	–	–
СТО-2	–	–	–	230,87	1007,38	499,0	250,00	575,00	384,37	–	–	–
RTur Gen 4, 7	–	–	–	–	–	400,00	320,00	440	377,5	–	–	470,80
Дніпро	–	–	–	492,60	615,36	548,40	399,00	720,00	596,7	–	–	–
SICH	–	–	–	570,00	980,00	759,66	560,00	990,00	678,6	417,27	1076,63	650,85
Paramedic тренув.	–	–	–	–	–	–	–	–	199,00	–	–	–
CAPITAL	–	–	–	–	–	–	–	–	480,00	–	–	480,00

Інші закупівлі, у яких така інформація була відсутня або неповна, узагальнено віднесено до категорії «турнікет» без уточнення моделі. Застосований підхід дозволив забезпечити коректність порівняльного аналізу цінових показників та мінімізувати ризик викривлення результатів дослідження.

Загалом у досліджуваний період мінімальні ціни коливалися від 75,0 грн у 2022 р. до 270,7 грн у 2025 р., тоді як максимальні досягали 1 880,0 грн у 2022 р., 2 625,0 грн у 2023 р., 2 100,0 грн у 2024 р. та 1 599,0 грн у 2025 р. Найвищі цінові показники у всі роки дослідження були характерні для турнікета «CAT», який належить до міжнародно рекомендованих моделей CoTCCC. Середня ціна цієї моделі становила 1088,5 грн у 2022 р., 1777,25 грн у 2023 р., 1444,38 грн у 2024 р. та 1525,8 грн у 2025 р., що суттєво перевищує середній рівень цін на турнікети. Українські моделі турнікетів характеризувалися відносно нижчим ціновим діапазоном. Зокрема, для турнікетів «ПІТОН-3» середня ціна становила 272,0 грн у 2022 р., 319,0 грн у 2023 р. та 331,15 грн у 2024 р., тоді як для моделі «SICH» – 759,66 грн у 2023 р., 678,6 грн у 2024 р. та 650,85 грн у 2025 р. Для окремих моделей («СТО-1», «СТО-2», «RTur», «Дніпро») ціни фіксувалися лише в окремі роки, що свідчить про нерівномірність їхньої присутності у публічних закупівлях.

За результатами аналізу встановлено істотну варіативність цін на ідентичні моделі турнікетів залежно від замовника, фіксувалися як аномально низькі, так і завищені цінові пропозиції. На особливу увагу заслуговують випадки, коли фактична вартість укладених контрактів значно нижча за очікувану. Так, у 2024 р. один із закладів освіти закупив 60 турнікетів за 17 222,00 грн за очікуваної вартості 43 200,00 грн (економія понад 60 %). Інший приклад: закупівля 30 турнікетів за 8 610,00 грн за очікуваної вартості 48 000,00 грн (економія 82 %). У 2025 р. зафіксовано аналогічну ситуацію: придбання 20 турнікетів за 5 735,20 грн за очікуваної вартості 18 883,36 грн, що становить економію близько 70 %. Така диференціація може свідчити як про наявність конкурентного середовища, так і про потенційні ризики демпінгу, закупівлі продукції неналежної якості або недосконаліть методичних підходів до визначення очікуваної вартості предмета закупівлі.

Загалом виявлені диспропорції підтверджують потребу в уніфікації технічних вимог і стандартизації підходів до ціноутворення у сфері закупівель МВ оборонного призначення.

Як показав аналіз даних ЕСЗ «Prozorro», у 2022-2025 рр. у закупівлях кровоспинних турнікетів брали участь 64 суб'єкти господарювання (як власне виробники, так і дистриб'ютори), з-поміж яких домінували товариства з обмеженою відповідальністю (ТОВ) – їхня частка становила близько 80 % фінансування. Фізичні особи-підприємці (ФОП) переважно забезпечували дрібні постачання до 50 тис. грн. При цьому

Таблиця 3

ОСНОВНІ ПОСТАЧАЛЬНИКИ КРОВОСПИННИХ ТУРНІКЕТІВ

Постачальники	Марка / модель турнікета	Кількість контрактів	Сума закупівлі, тис. грн	Кількість, од.
ТОВ «Київ Коммерс Групп»	Rtur (Ремед), CAT, SICH, DNIPRO	40	2 520,8	3828
ПрАТ «АВ-Фарма»	ПІТОН-3	13	509,3	1858
ТОВ «Спецтехоснастка»	СТО-1/СТО-2, CAT	10	499,5	1721
ТОВ «Такмед Україна»	CAT	7	2 094,4	1570
ТОВ «Фарммедальянс»	SICH, CAT, Турнікет КНР	6	99,7	151
ТОВ «ТДЕ УА»	Турнікет КНР	1	197,95	100
ТОВ «Катронік»	ХН Т02	1	104,9	400
Разом		78	6 026,4	9628

понад третину контрактів зосереджено у семи компаніях (табл. 3). Це свідчить про відносно високу концентрацію ринку.

У ході аналізу також установлено, що учасниками процедур закупівель часто виступають постачальники, які не є виробниками МВ і не внесені до реєстру уповноважених осіб щодо введення МВ в обіг [10]. Така практика не суперечить чинному законодавству про закупівлі [11-13]. Водночас законність обігу МВ визначається вимогами технічних регламентів, згідно з якими виробник або його уповноважений представник має бути внесений до відповідного реєстру та забезпечувати підтвердження відповідності продукції встановленим вимогам [14, 15]. За відсутності належного підтвердження походження продукції та зв'язку постачальника з виробником виникають додаткові ризики постачання МВ невідомого походження, якість і відповідність яких не можуть бути належним чином перевірені [16, 17]. У сфері закупівель турнікетів така ситуація може створювати потенційні загрози для безпеки їхнього застосування. Це свідчить про доцільність посилення вимог до підтвердження легальності введення МВ в обіг та більш чіткого врахування цих аспектів під час формування тендерної документації.

Важливим фактором, що ускладнює регулювання закупівель турнікетів, є відсутність в Україні окремого національного стандарту або чітко визначених технічних вимог до МВ цього типу. На відміну від інших країн, де застосовуються стандартизовані підходи до оцінки тактичних турнікетів (зокрема рекомендації CoTCCC), у національній системі нормативного регулювання відсутні уніфіковані критерії оцінки їхньої ефективності, надійності та безпечності застосування. У таких умовах замовники часто формують технічні специфікації самостійно, що приводить до значної варіативності вимог, участі у закупівлях широкого кола постачальників та появи на ринку продукції різної якості. Це, своєю чергою, підвищує ризики придбання МВ, ефективність і надійність яких не підтверджені належними доказами.

Окрему увагу привертають процедурні аспекти здійснення закупівель. Проведений аналіз засвідчив домінування спрощених і неконкурентних механізмів закупівель (табл. 4).

Із 336 успішно завершених процедур значна частка припадала на закупівлі без використання ЕСЗ (n = 239, що становить 71,1 %) або на запит ціни пропозиції (закупівля за е-каталогом «Прозорро Маркет») – 70 процедур (20,8 %),

Таблиця 4

АНАЛІЗ СТРУКТУРИ І ДИНАМІКИ ЗАКУПІВЕЛЬ У РОЗРІЗІ ПРОЦЕДУР ЗА РОКАМИ

Процедура закупівлі	Кількість торгів / Сума контрактів (грн)			
	2022	2023	2024	2025
Відкриті торги	2 / 636 419,84			
Відкриті торги з особливостями		2 / 381 906,00	4 / 1 492 380,00	2 / 348 366,00
Закупівля без використання ЕСЗ (базова)	51 / 1 252 267,27	57 / 814 696,21	83 / 2 136 948,74	48 / 993 764,29
За процедурою ЗЦП		7 / 182 108,00	50 / 2 742 118,44	12 / 158 838,30
Пряма закупівля через е-каталог	1 / 18 400,00			
Спрощена процедура	5 / 3 685 450,00	2 / 12 752 000,00		1 / 147 000,00
Разом	59 / 4 321 869,84	68 / 13948602,21	137 / 6371447,18	63 / 1647968,59

Рис. 2. Ключові проблеми системи публічних закупівель механічних кровоспинних турнікетів

натомість відкриті торги, зокрема з особливостями застосовувалися обмежено (10 процедур, 2,9 %). У 2024–2025 рр. спостерігалося зростання кількості процедур і водночас підвищення частки неуспішних закупівель, що може свідчити про ускладнення ринкової ситуації або посилення вимог до постачальників.

Суттєвою особливістю є те, що замовниками турнікетів виступали не лише військові формування та екстрені служби, а й освітні заклади, органи місцевого самоврядування, медичні установи та цивільні підприємства. У 2024-2025 рр. освітні заклади стали однією з найбільш активних груп замовників; понад 70 % їхніх закупівель мали вартість до 20 тис. грн і здійснювалися без використання ЕСЗ. Така децентралізація за відсутності належної технічної експертизи підвищує ризики придбання МВ сумнівної якості. Закупівлі для військових частин і правоохоронних органів протягом досліджуваного періоду мали нерегулярний характер і нерідко супроводжувалися процедурними порушеннями або відміною торгів.

Отже, можна стверджувати, що ринок публічних закупівель турнікетів у 2022–2025 рр. характеризувався високою концентрацією постачальників, значною варіативністю цін на ідентичні моделі та переважанням неконкурентних процедур. Виявлені тенденції підкреслюють необхідність уніфікації технічних специфікацій, посилення заходів контролю за дотриманням вимог законодавства щодо МВ, а також запровадження інструментів доказового оцінювання ефективності й безпечності турнікетів як основи для ухвалення управлінських рішень у сфері публічних закупівель.

На підставі проведеного аналізу доцільно виокремити кілька системних груп проблем, що характеризують функціонування сегмента публічних закупівель, зокрема кровоспинних турнікетів (рис. 2). Виявлені проблеми охоплюють процедурні, нормативні, цінові та якісні аспекти організації закупівель і дозволяють систематизувати ключові виклики, визначити пріоритетні напрями вдосконалення механізмів планування, проведення та контролю закупівель МВ критичного призначення.

З огляду на виявлені ризики доцільним є впровадження електронних контрактів у закупівлях турнікетів для потреб оборони. Електронний контракт, автоматично сформований на підставі даних оголошення та тендерної пропозиції переможця, дозволить забезпечити незмінність істотних умов договору, повну цифрову трасованість усіх змін, обмежити можливість довільного редагування технічних характеристик і підвищити рівень прозорості й підзвітності закупівельного процесу. У сукупності це може стати важливим інструментом мінімізації корупційних ризиків і посилення контролю за якістю МВ оборонного призначення.

Правові передумови для такого інструменту вже сформовані в межах чинного законодавства та зобов'язань України за Угодою про асоціацію з ЄС. Нормативну основу становлять Закон України «Про публічні закупівлі», Постанова КМУ № 1178 щодо особливостей здійснення закупівель в умовах воєнного стану та

Технічний регламент щодо МВ, гармонізований із положеннями Регламенту ЄС 2017/745 (MDR). У цьому контексті доцільним є розроблення уніфікованих е-шаблонів договорів для закупівель кровоспинних турнікетів як пілотної моделі для оборонного сектору з чіткою класифікацією допустимих змін.

Висновки та перспективи подальших розробок

1. Проведене дослідження дозволяє дійти висновку, що система публічних закупівель кровоспинних турнікетів у 2022–2025 рр. функціонувала в умовах обмеженої номенклатури та високої концентрації ринку. Попри наявність широкого асортименту МВ на комерційному ринку, у закупівлях домінували окремі вітчизняні моделі, тоді як з-поміж іноземних виробів стабільну присутність мав лише турнікет CAT. Така структура ринку обмежує конкуренцію та звужує можливості вибору виробів із доведеною клінічною ефективністю.

2. Ринок публічних закупівель характеризувався концентрацією контрактів у межах невеликого кола постачальників, домінуванням товариств з обмеженою відповідальністю та участю фізичних осіб-підприємців переважно у сегменті дрібних закупівель. У процедурному вимірі переважали спрощені та неконкурентні механізми, що відображає децентралізований і фрагментарний характер забезпечення кровоспинними турнікетами, особливо поза межами централізованих оборонних закупівель.

3. Виявлені суттєві коливання цін на ідентичні моделі турнікетів, а також випадки аномально низьких або завищених пропозицій свідчать про відсутність уніфікованих підходів до формування очікуваної вартості та створюють підвищені ризики неефективного використання бюджетних коштів і постачання МВ неналежної якості. Системною проблемою залишається відсутність державного стандарту на турнікети військового призначення та чіткого механізму імплементації міжнародних вимог (TCCC, MDR, CE) у технічні специфікації закупівель.

4. Окремої уваги потребує практика масового внесення змін до договорів із формальною підставою «поліпшення якості предмета закупівлі», яка часто не супроводжується реальним поліпшенням характеристик продукції. Такі підходи свідчать про структурні недоліки договірного регулювання, нівелюють результати конкурентних процедур і потребують інституційного реагування з боку регуляторів та контрольних органів.

5. Отримані результати підтверджують, що ефективність і безпека закупівель кровоспинних турнікетів визначаються не лише ціновими параметрами, а і якістю нормативного регулювання, рівнем професійної спроможності замовників та ефективністю інструментів контролю за виконанням договорів.

6. Подальші наукові дослідження доцільно спрямувати на поглиблений аналіз якості та клінічної ефективності турнікетів, що фактично закуповуються для потреб сектору безпеки й оборони, з урахуванням міжнародних протоколів тактичної медицини та досвіду їхнього практичного застосування. Окремим напрямом є оцінка відповідності вітчизняних МВ вимогам Регламенту ЄС 2017/745 (MDR) і можливостей їхньої сертифікації за європейськими стандартами.

7. Перспективним є дослідження впливу різних моделей організації закупівель (централізованих і децентралізованих) на цінові показники, якість постачання та рівень корупційних ризиків, а також розроблення методичних підходів до обґрунтування очікуваної вартості турнікетів із використанням інструментів оцінки медичних технологій.

8. Окремої уваги потребує вивчення ефективності ризик-індикаторів і цифрових інструментів контролю в системі «Prozorro», зокрема потенціалу е-контрактів для обмеження зловживань за внесення змін до договорів. Отримані результати можуть стати основою для формування комплексної політики стандартизації та управління закупівлями МВ оборонного призначення в Україні.

References

1. Johnston, L. R., Parker, W. J., Walker, P., & Bradley, M. J. (2014). Tourniquets. *Current Trauma Reports*, *10,* 72–77. https://doi.org/10.1007/s40719-024-00272-0
2. Kopchak, L. M. (2025). Zupynka masyvnoi krovotechi zghidno z rekomendatsiiamy TSSS Guidelines 2024. *Praktykuiuchyi likar*, (1), 41–44. https://doi.org/10.31793/2413-5461.2025.14-1.41
3. Koba, T., & Nazarkina, V. (2025). *Zvit shchodo zabezpechennia turniketamy v sektori bezpeky y oborony Ukrainy*. EDGE Foundation, StateWatch.
4. *Doslidzhennia NAZK "Koruptsiini ryzyky pid chas zdiisnennia oboronnykh zakupivel"*. Radnyk u sferi publichnykh zakupivel. https://radnuk.com.ua/pravova-baza/koruptsijni-ryzyky-pid-chas-zdijsnennia-oboronnykh-zakupivel/

5. Nazarkina, V. M., Koba, T. M., Lytkin, D. V., & Kryvenko, E. V. (2025). Marketynhove doslidzhennia vitchyznianoho rynku krovospynnykh dzhhutiv (turniketiv). *Sotsialna farmatsiia v okhoroni zdorovia, 11*(4), 73–84. https://doi.org/10.24959/sphhcj.25.372
6. *Prozorro Market*. Derzhzakupivli onlain. https://www.dzo.com.ua/market?page=1&perPage=24&sortOrder=popularity
7. Montgomery, H. R., Hammesfahr, R., Fisher, A. D., Cain, J. S., Greydanus, D. J., Butler, F. K., Goolsby, C., & Eastman, A. L. (2019). 2019 Recommended Limb Tourniquets in Tactical Combat Casualty Care. *Journal of Special Operations Medicine, 19*(4), 27-50. https://doi.org/10.55460/HQDV-7SXN
8. Bennett, B. L., & Christensen, R. (2019). Committee on Tactical Combat Casualty Care Updates and Expands Recommended Tourniquet List. *Wilderness Medical Society, 36(*3). https://wms.org/magazine/magazine/1245/tourniquet/Default.aspx
9. *Modul analityky BI Prozorro*. https://bi.prozorro.org/hub/stream/aaec8d41-5201-43ab-809f-3063750dfafd
10. *Reiestr osib vidpovidalnykh za vvedennia medychnykh vyrobiv u obih*. Derzhavna sluzhba Ukrainy z likarskykh zasobiv ta kontroliu za narkotykamy. https://mpr.dls.gov.ua/
11. Zakon Ukrainy "Pro publichni zakupivli" No. 922-VIII (2015, Hruden 25). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text
12. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy "Pro zatverdzhennia osoblyvostei zdiisnennia publichnykh zakupivel tovariv, robit i posluh dlia zamovnykiv, peredbachenykh Zakonom Ukrainy "Pro publichni zakupivli", na period dii pravovoho rezhymu voiennoho stanu v Ukraini ta protiahom 90 dniv z dnia yoho prypynennia abo skasuvannia" No. 1178 (2022, Zhovten 12). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1178-2022-%D0%BF#Text
13. *Posibnyk dlia upovnovazhenykh osib iz zakupivel tovariv, robit i posluh u viiskovykh chastynakh Zbroinykh Syl Ukrainy*. https://turbota.mil.gov.ua/wp-content/uploads/2024/10/posibnyk-po-zakupivlyam.pdf
14. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy "Pro zatverdzhennia Tekhnichnoho rehlamentu shchodo medychnykh vyrobiv" No. 753 (2013, Zhovten 2). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/753-2013-%D0%BF#Text
15. Zakon Ukrainy "Pro tekhnichni rehlamenty ta otsinku vidpovidnosti" No. 124-VIII (2015, Sichen 15). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124-19#Text
16. *Onovlene tekhnichne rehuliuvannia medychnykh vyrobiv: do choho slid hotuvatysia?* https://www.apteka.ua/article/695171
17. *Nove rehuliuvannia medychnykh vyrobiv v YeS: chy hotova Ukraina do yoho vprovadzhennia?* (2024, Sichen 15). Shchotyzhnevyk Apteka. https://www.apteka.ua/article/683120 https://www.apteka.ua/article/683120

Внесок авторів:
В. М. Назаркіна: концепція дослідження, аналіз та інтерпретація даних; перегляд та редагування статті.
Т. М. Коба: методологія дослідження; аналіз літератури; збір, аналіз та інтерпретація даних; написання статті – оригінальний проєкт (чернетка).

Конфлікт інтересів: відсутній.

Використання технологій штучного інтелекту. Автори підтверджують, що під час створення роботи вони не використовували технології штучного інтелекту.

Відомості про авторів:
В. М. Назаркіна, доктор фармацевтичних наук, професор, професор кафедри соціальної фармації, Національний фармацевтичний університет Міністерства охорони здоров'я України (http://orcid.org/0000-0002-0767-6180).
E-mail: victory.nazarkina@gmail.com
Т. М. Коба, доктор філософії (PhD), експертка аналітичного центру «StateWatch» і програми підтримки від Спеціального радника з питань оборони посольства Великої Британії в Україні (https://orcid.org/0009-0000-5557-8430). E-mail: tkobakmda@gmail.com

Information about the authors:
V. M. Nazarkina, Doctor of Pharmacy (Dr. habil.), Professor, Professor of the Social Pharmacy Department, National University of Pharmacy of the Ministry of Health of Ukraine (http://orcid.org/0000-0002-0767-6180).
E-mail: victory.nazarkina@gmail.com
T. M. Koba, PhD (Pharmacy and Industrial Pharmacy), expert at the "StateWatch" analytical center and support program from the Special Advisor on Defense at the British Embassy in Ukraine (https://orcid.org/0009-0000-5557-8430).
E-mail: tkobakmda@gmail.com

Надійшла до редакції 24.02.2026 р.
Надійшла після доопрацювання 23.04.2026 р.
Взято до друку 11.05.2026 р.
Опубліковано 03.07.2026 р.